
 TOELICHTING OP HET SCHRIJVEN VAN PROF. JUYNBOLL.

In mijn stuk *Baal in Atlantis*, Alb. d. Nat. 1874, blz. 40, heb ik reeds volkomen hetzelfde verklaard, wat Prof. JUYNBOLL thans mededeelt, namelijk dat ik hem de bewuste inscriptie gaf, zonder hem te zeggen, waar die gevonden was of wat zij beteekenen moest; dat de heer JUYNBOLL mij mededeelde, “*dat eenige letters daarvan eenigzins van de bekende Phoenicische afweken*”; dat hij gelezen heeft drie woorden, die *Heer*, *Tammoez* en *Hemel* beteekenden, en een vierde woord *thaak*, waarvan de beteekenis hem onbekend was; dat er bij hem twijfel ont-

staan was, of het opschrift wel Phoenicisch en of het geen andere taal b. v. Celtiberisch was. Het feit, dat volgens hem eenige letters eenigszins van de Phoenische afweken, en zijn twijfel, of het opschrift ook Celtiberisch was, (over Keltisch heeft hij nooit gesproken of geschreven), lichtte hij tamelijk lang na zijn eerste verklaring, op een stukje papier, schriftelijk toe, en dat wel nadat ik mijn stuk reeds geschreven had, zoodat ik de rectificatie eerst op de drukproef kon aanbrengeu. Van hier de schijnbare voorbarigheid van de gevolgtrekking, waarop hij wijst, en die gemaakt was, voordat er sprake van was, of de inscriptie Celtiberisch zijn kon, maar in de proef bleef staan. Heel veel nieuws leeren dus de lezers van het Album uit Prof. JUYNBOLL's stukje niet. Slechts dit, dat de door hem gegeven transcriptie onder het afdrukken onkenbaar geworden is, dat van de door hem gegeven inlichting tegen zijne bedoeling gebruik gemaakt is, en dat hij mij waarschuwde voor eene vergissing, gelijk die met de bekende Runen-inscriptie (waarmede ongetwijfeld de inscriptie bedoeld wordt, die voor eenige jaren te Katwijk gevonden zou zijn).

De onkenbaarheid der transcriptie vindt waarschijnlijk haar oorsprong daarin, dat de zetter van het Album, evenmin als ik, Phoenicisch kende. 't Is overigens gemakkelijk in te zien, dat de beide eerste regels in de noot op blz. 40 gelezen moeten worden als volgt: "Prof. JUYNBOLL leest: *adoon tammuz sjamem thaak*. — *Adoon tammuz sjamem* beteekent Heer Tammuz van de hemelen" enz. Een tweede drukfout in die noot, die gemakkelijk in 't oog valt, is (reg. 8) Herisch in plaats van Iberisch¹.

De reden, dat ik hem een *zeer getrouwe* afteekening van de inscriptie, zooals die voorkwam in het N. Amerikaansche tijdschrift "the Galaxy", ter hand stelde, zonder hem herkomst of beteekenis er van te melden, lag in de eerste plaats in vroegere gesprekken met hem, waaruit ik wist, dat hij volstrekt geen belang stelt in Amerikaansche oudheden

¹ Een dergelijke *zeer* zinstorende drukfout komt voor in mijn opstel: De voorhistorische mensch in Amerika, jaargang 1870, blz. 307, r. 7. v. o., waar *Vinland*, gelijk ik geschreven had, waarschijnlijk door den corrector op de laatste proef, in Finland veranderd is. Nu was *Vinland* de naam, dien de Noormannen aan een door hen ontdekt deel van N. Amerika geven; het beteekent Wijnland; terwijl Finland een deel van Rusland is en land der Finnen beteekent. Over Vinland zie men het belangrijke werk: *Antiquitates Americanae sive scriptores rerum antecolumbianorum in America*, Hafniae 1873, o. a. op de Koninklijke Bibliotheek te 's Hage aanwezig.

(dit wetende stuurde ik hem later zelfs geen afdruk van mijn stuk, daar ik niet veronderstellen kon, dat hij die gaarne zou bezitten, en sprak ook later nimmer weër met hem over de zaak) en een zeer sterk (naar mijne meening zeer overdreven) wantrouwen koestert tegen alle Amerikaansche producten van menschelijke kunstvljt, waarvan beweerd wordt, dat zij van voor den tijd van Columbus afkomstig zijn. Als ik hem dus gezegd had, dat de bewuste inscriptie op een Amerikaansch beeld stond, zou dit genoeg geweest zijn om hem van elk onderzoek afkeerig te maken. Wat het opschrift beteekenen moest, zeide ik hem ook niet, vrezende, dat wanneer ik hem zeide, dat de inscriptie beweerd werd Phoenicisch te zijn, zijn oordeel daardoor geinfluenceerd zou worden, en hij gelijkenis in letters enz. zou trachten te vinden, waar die niet of althans niet duidelijk bestond.

Toen hij nu, herkomst noch beteekenis van de inscriptie kennende, de letters verklaarde voor Phoenicisch en drie van de vier woorden, waaruit zij bestond, volkomen op dezelfde wijze las als Amerikaansche geleerden zulks vroeger en onafhankelijk van hem gedaan hadden, scheen mij zulks een sterk bewijs, dat de letters werkelijk Phoenicisch waren en de drie bedoelde woorden werkelijk juist gelezen waren. Ik zeide hem toen de reden mijner vraag en mijn voornemen om over die inscriptie een stuk te schrijven. Gelijk hij in zijn stukje vermeldt, zocht hij mij van dat voornemen af te brengen (en wel op grond van zijn wantrouwen in *alle* Amerikaansche oudheden). Hij voegde er echter niet bij, dat hij mij verbood om, als ik niettegenstaande zijn waarschuwing toch schreef, van zijn inlichting gebruik te maken. Het was dus moeilijk te gissen, dat het tegen zijn bedoeling was, dat ik daarvan gebruik zou maken; integendeel lag het voor de hand, *dat daartegen bij hem volstrekt geen bezwaar was*. Anders had hij, wetende dat ik 't stuk zou schrijven en hem *daarom alleen* inlichting gevraagd had, mij zulks moeten verbieden. Dat zaken als de hem door mij voorgelegde figuren in geen geval ooit tot basis kunnen dienen van een *wetenschappelijk onderzoek*, gelijk Prof. JUYNBOLL in zijn onderhavig stukje beweert, is een bloot persoonlijke overtuiging van ZEd., die ik respecteer, maar die door mij (en vele anderen) niet gedeeld wordt.

Waarom ik aan zijn raad om mijn stuk niet te schrijven geen gevolg gaf, doet hier niets ter zake, daar niet wel van mij gevergd kan worden, dat ik bij elk stuk, dat ik publiceer, vermeld, wie mij alzoo aanraadde of afraadde het te schrijven (evenmin als aan wien ik al

of niet een afdruk zond) en waarom ik van hun raad al of niet gebruik maakte (of hun al of niet een afdruk zond). Dit zijn zaken, die het publiek volkomen onverschillig zijn, en 't eenige, dat daarvan in een gedrukt stuk te zeggen is, is, dat ik wel mijn overwegende redenen gehad zal hebben om te handelen, gelijk ik handelde. Overigens is het duidelijk, dat, wanneer ik zeide, dat door het standbeeld de vraag "volkomen beslist" zou worden, ik daarbij bedoelde, "als het standbeeld en de inscriptie bewezen worden echt te zijn." Dat ik daarvan niet *volkomen* overtuigd was, blijkt, daar ik blz. 45 zeide: "de ons bekende feiten bewijzen m. i. *alleen met zeer groote waarschijnlijkheid*, dat Amerika hetzij aan de Phoeniciërs, hetzij aan de Karthagers, of wellicht aan beiden bekend geweest is."

Ik moet toegeven dat, hoezer Prof. J's wantrouwen in *alle* Amerikaanse oudheden mij nog steeds in hooge mate overdreven toeschijnt, zijn vermoeden van bedrog in zake van de onderhavige inscriptie op dit oogenblik door mij gedeeld wordt. Zie hier de reden. Mij is voor een paar maanden uit New-York door een onbekende toegezonden het dagblad "*The Nation*" van 12 November 1874, waarin voorkomt een verslag van een vergadering der "Oriental Society" in die stad, in welke vergadering ook het standbeeld, waarop de bewuste inscriptie voorkomt, door den heer J. HAMMOND TRUMBULL besproken is, die het voor onecht verklaarde, en beweerde, dat het in der tijd te Chicago vervaardigd was. In dit geval zal de Phoenische inscriptie wel geheel aan onze tegenwoordige kennis van de Phoenicische taal en alphabeth beantwoorden en is het dus niet te verwonderen, dat Prof. JUYNBOLL haar in het begin voor Phoenisch herkende en gedeeltelijk las. Het was reeds vroeger mijn plan dit feit aan de lezers van het Album mede te deelen, en het stuk van Prof. J. geeft mij daartoe thans een ongezochte gelegenheid. Hiermede vermeen ik, dat de zaak van het standbeeld, de inscriptie en de betrekking van Prof. J. tot mijn stuk genoegzaam toegelicht is, zoodat ik niet voornemens ben van verdere stukken van Prof. J. over deze zaak, zoo hij die schrijven mocht, verder eenige notitie te nemen of daarop verder eenige toelichting of antwoord te geven.

Assen, Maart 1875.

Dr. H. HARTOGH HEYS VAN ZOUTEVEEN.

NASCHRIFT.

Mij is toegezonden een brief, verzonden door den heer A. MC. WHORTER, Box 1164 P. O., uit New-Haven 9 April 1875, en aangekomen te Assen 22 April 1875, waarin de beweringen van de "Nation" weersproken worden, en die twee uitknipsels uit de "New-Haven Daily Palladium", een uit het nummer van 9 April van die courant, bevatte, waarin de echtheid van het te Onondaga gevonden beeld verdedigd wordt.

Daarentegen vind ik in het April-nummer van het tijdschrift "Gaea, Natur und Leben", dat mij gisteren avond (23 April) in handen kwam, de volgende onthullingen omtrent het bewuste standbeeld, onder den titel "Urgeschichtlicher Schwindel in Amerika": "Een der meest brutale bedriegerijen van deze soort is met den Onondaga-reus beproefd geworden; een 10 voet lang, 2990 pond zwaar standbeeld, dat, naar men voorgaf, den 16^{den} October 1869 op de hoeve van WILLIAM C. NEWELL te Cardiff in Onondaga-County, staat New-York, in den grond gevonden zou zijn. De heer C. RAU deelt daarover het volgende mede ¹: "Kort nadat de steenen reus gevonden was, werd hij naar New-York gebracht, waar ik hem in Wood's Museum tegen entréegeld bezichtigd heb, en, naar ik hoor, ligt hij daar nog, zijn mislukt aanzijn betreurend in een kelder van genoemd lokaal. Het beeld is niet slecht bewerkt, en vooral moet de kunstmatige nabootsing van de verweering als zeer goed gelukt beschouwd worden. Van een opschrift op den rechter arm heb ik geen spoor waargenomen. ² De eigenlijke eerste aan-

¹ Arch. f. Anthr. VII, 267 v. v.

² Den 4^{den} Mei jl., dus na het schrijven van den tekst van dit naschrift, ontving ik van den heer Mc. WHORTER de "New-Haven Daily Palladium" van 20 April 1875, waarin voorkomt een artikel van zijne hand, getiteld: "CARL RAU in Germany." Uit dit artikel blijkt, dat in Wood's Museum niet het oorspronkelijke te Cardiff in Onondaga-County gevonden beeld, maar een nabootsing daarvan in gips, vervaardigd door C. C. F. OTTO, ten toongesteld geweest is, en C. RAU's persoonlijk onderzoek van het beeld en zijn opgaaf, dat op den rechterarm geen inscriptie voorkomt, derhalve niets beteekenen, vooral daar de nabootsing niet eens nauwkeurig was. RAU's vergissing is onbegrijpelijk, maar hiermede wordt toch de geschiedenis van het ontstaan van het steenen beeld niet weêrlegd.

Het "Syracuse Journal" van 13 November 1869 geeft een mededeeling omtrent de nabootsing van het Onondaga standbeeld door C. C. F. OTTO en zegt: "Hij volgt bij het nabootsen van den reus het orgineel niet nauwkeurig. Hij verzekert, dat er tastbare

egger van de zwendelarij was een zekere H. B. MORTON, dien een andere sluwe knaap, GEORGE HULL, als raadgever en helper ter zijde stond. Buitendien waren nog verscheidene andere personen, natuurlijk louter eerlijke lieden, in de aangelegenheid gewikkeld, onder anderen NEWELL, op wiens hoeve de reus te voorschijn kwam. Duizenden van dollars zijn in het verloop van de zaak van hand tot hand gegaan. Maar juist de omstandigheid, dat er zooveel personen mede gemeoid waren, leidde tot de ontdekking van den humbug; want, wanneer spitsboeven met elkander twisten, komen in den regel hun streken uit. Op een Maartavond van het jaar 1870 kwam de genoemde MORTON in Buffalo (New-York) aan en liet nog laat in den nacht den redacteur van de "*Buffalo Courier*" verzoeken, hem in zijn hôtel een bezoek te brengen, daar hij hem een gewichtig bericht mede te deelen had. Deze heer gaf dadelijk aan de uitnoodiging gevolg en vernam nu van MORTON de volledige geschiedenis van de fraaie onderneming. Den 14^{den} Maart werd de inhoud van het merkwaardige gesprek in den "*Buffalo Courier*" gepubliceerd, en twee dagen later, den 16^{den} Maart, bevatte de "*New-York Herald*" een afdruk van het artikel, dat ik uitknipte en in mijn brieven tasch legde, om een wapen tot bestrijding van den reus in handen te hebben, als hij op een goeden dag eens in Europa mocht opduiken. Een vertaling van het artikel zou te veel ruimte innemen, zoodat ik mij er toe bepaal om de hoofdpunten terug te geven.

"Eerst deelde MORTON aan den Redacteur van den "*Buffalo Courier*" mede, dat hij door zijn medeplichtigen, met name door HULL, bedrogen geworden was, en dat hij bij de geheele zaak slechts weinig voordeel behaald had; dat daarenboven het publiek aan de echtheid van den steenen reus begon te twijfelen en dat hij nu duidelijk uiteenzetten

ontleedkundige fouten in het orgineel zijn, die hij in zijn copie zal verbeteren. Het verwaardigen van deze copie is zoover voortgeschreden, dat het model van klei, dat afgegoten zal worden, bijna gereed is. Als het model van klei gereed is, dat de volgende week gebeuren zal, verwacht men, dat men tot het afgieten zal overgaan, waarvoor een mengsel van marmervoeder, gips en andere stoffen gebruikt zal worden." Hetzelfde dagblad van 4 December 1869 kondigt aan, dat orro's nabootsing den vorigen Donderdag klaar gekomen en naar New York verzonden is, en voegt er bij: "Zij gaat naar Wood's Museum, waar zij van Maandag morgen af te zien zal zijn. De heer orro zal een tweede afgietsel maken in denzelfden vorm, waarin het naar New-York gezondene gegoten is. Hem is toegestaan zooveel afgietsels te maken als hij wil." H. H. H. V. Z.

wilde, hoe de zaak in elkander zat. Hierop ontmaskerde hij de zwendelarij in haren geheelen omvang. Nadat hij op het denkbeeld gekomen was, een steenen beeld te maken, veroorzaakte het hem geen geringe moeite om een geschikte grondstof daartoe te krijgen, tot hij eindelijk uit een gipsgroeve van Fort Dodge in Jowa een blok van toereikende grootte verkreeg. Dit blok werd met groote moeite (twaalf paar ossen als trekdiere, breken van houten bruggen, enz.) naar Chicago gebracht en in de schuur van zekeren BURKHARDT, een steenhouwer, nedergelegd. Een beeldhouwer met name SALEY beitelde hier de figuur uit, welke arbeid hem twee maanden, dikwijls zelfs gedurende den nacht, bezig hield. Om het geluid der hamerslagen te dempen, nam men de voorzorg om de schuur van binnen met tapijten te behangen. Zuren en kleurstoffen, waarvan de aankoop 90 dollars kostte, dienden om den reus een oud, verweerd uiterlijk te geven ¹.

“Daarop werd het beeld in een groote, met ijzer beslagen kist gepakt, met enorme kosten naar Onondaga County gebracht en daar in alle stilte op NEWELL's hoeve begraven, om den 16^{den} October 1869 het daglicht weder te zien. MORTON scheen zich het slecht gelukken van zijn onderneming zeer aan te trekken. — Het laatste dezen “Biederermann” betreffende bericht las ik voor drie of vier maanden in den “Herald” of een andere hier uitkomende courant, waarin gezegd werd, dat de oorspronkelijke uitdenker van den Onondaga-reus door schieten of hangen zelfmoord gepleegd had.”

In de laatste vergadering van de *Deutsche Morgenländische Gesellschaft* (zie Londen *Academy* van 29 Februari 1875) heeft daarentegen Prof. SCHLOTTMANN eene verhandeling over het bewuste standbeeld en de daarop voorkomende sporen van een zeer beschadigd Phoenicisch opschrift voorgelezen, waarin hij in bijzonderheden de omstandigheden mededeelde, waaronder het standbeeld gevonden werd, de mogelijke belangrijkheid daarvan onderzocht en de bewijzen voor en tegen de echtheid en van met elkander vergeleek. Hij liet verscheidene pho-

¹ Daar deze MORTON blijkbaar een groote schurk was, blijft het m. i. de vraag, in hoever zijn mededeeling te vertrouwen is. Vreemd is het dat de verweering zoo volkomen nagebootst zou zijn, dat nog na deze onthulling een bekwaam beoefenaar der mikroskopie, DR. MOSES C. WHITE van Yale-College, het beeld na mikroskopisch onderzoek toch nog voor echt verklaarde. Is de geheele historie misschien ook een verzinzel van MORTON om de eigenaars van het beeld te benadeelen?

tographieën en copieën van officieele documenten, gecertificeerd door de Amerikaansche overheid, zien, welke hij dacht dat moeilijk toelieten om hier aan bedrog te denken, tenzij men aannam, dat bij rechterlijke enquêtes in de Vereenigde Staten onderscheidene malen bedrog gepleegd was. Een kort debat over de echtheid van dit standbeeld volgde.

Alles samengenomen, geloof ik, dat het standbeeld van Onondaga waarschijnlijk onecht is en dat wij andere bewijzen zullen moeten vinden, voor wij met eenige waarschijnlijkheid mogen aannemen, dat Amerika aan de Phoeniciërs of Carthagers of Celtiberiërs (zeer vele Celtiberische letters zijn volkomen aan de Phoenicische gelijk, schoon de klankwaarde er van verschilt, van daar de twijfel over het opschrift) bekend geweest is. Mij werd het eerst over de zaak gesproken door een Amerikaansch mijn-ingenieur, die tegelijkertijd met mij de reis van Chicago naar San-Francisco maakte. Aanleiding tot onze kennismaking gaf, dat hij een liefhebber van entomologie was en een cicade, die in den wagen vloog, voor zijn verzameling aan een speld reeg en in een doosje bij zich stak. Het was een zeer beschaafd man, dien ik later ook in San-Francisco herhaaldelijk gesproken heb. Zoo kwam ook de oorsprong der Indianen en het al of niet bekend zijn van Amerika aan de ouden ter sprake. Hij vertelde mij toen het vinden van het (door hem voor ongetwijfeld echt gehouden) standbeeld, en toen ik vrij ongehoovig was, gaf hij mij het bewuste nummer van de "*Galaxy*". Het doet mij leed, dat juist ik, door een artikel in "*the Galaxy*" op een dwaalspoor gebracht, de persoon moest zijn, die het bewuste beeld het eerst in Nederland ter sprake bracht. Het doet mij echter genoegen, dat ik ook de eerste zijn kan, die de bewijzen voor de onechtheid van het beeld aan het Nederlandsch publiek kan voorleggen. Want bij elk wetenschappelijk onderzoek is het immers alleen om waarheid te doen, en een wetenschappelijk man dient het volstrekt onverschillig te zijn in welken zin een vraagstuk, dat hij onderzoekt, beslist wordt, mits de beslissing slechts met de waarheid overeenkomt. In zoover kan het hem niet dan voldoening geven, zoo hij, ook al bevond hij zich eerst op een dwaalspoor, aan het publiek zelf de bewijzen kan geven, dat het pad, waarop hij zich eerst bevond, een dwaalspoor was, en het met de waarheid bekend kan maken.

Assen, 24 April 1875.

Dr. H. HARTOGH HEYS V. ZOUTEVEEN.